

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ЗЕРНОВИРОБНИХ ТА ЗЕРНОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглядаються особливості сучасного управління інноваційним розвитком зерновиробних та зернопереробних підприємств. Проаналізовано чинники макроекономічного та мікроекономічного характеру, які відбивають специфіку власного прояву стосовно конкретних умов ведення виробничо-господарської діяльності кожного ринкового суб'єкта.

Ключові слова: особливості сучасного управління, інновації, інноваційний розвиток, основні властивості, зерновиробні та зернопереробні підприємства.

The features of modern management innovative development of grain-producing and grain-processing enterprises are examined. The factors of macroeconomic and microeconomic character, that remove the specific of own display in relation to the concrete terms of conduct of productive-managing activity of every market subject, are analysed.

Keywords: features of modern management, innovation, innovative development, basic properties, grain-producing and grain-processing enterprises.

Вступ. Характеристика особливостей сучасного управління інноваційним розвитком зерновиробних та зернопереробних підприємств зумовлена необхідністю чіткої ідентифікації даного явища та відокремлення його серед числа йому подібних, для наукового обґрунтування рекомендацій щодо здійснення відповідними господарюючими суб'єктами цілеспрямованого впливу на виробничо-господарські процеси та проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок з метою випуску інноваційних товарів і послуг, які забезпечують посилення конкурентоспроможності.

Постановка завдання. Особливості сучасного управління інноваційним розвитком зерновиробних та зернопереробних підприємств породжені характерними рисами продукції, інноваційної зокрема, досліджуваних господарюючих суб'єктів; специфікою управлінського процесу на підприємствах агропромислового комплексу; поточними соціально-економічними відмінностями, що відбуваються в аграрних формуваннях та підприємствах переробної промисловості АПК країни під впливом макроекономічних та мікроекономічних факторів.

Результати. Перша особливість сучасного управління інноваційним розвитком зерновиробних та зернопереробних підприємств ґрунтується на тому, що їх продукція є унікальною з позицій життєвої необхідності для існування людини та слугує основою продовольчої безпеки країни. Людина визнається найвищою цінністю буття. Утвердження цієї концепції формує сучасну філософію ринкового підприємництва, згідно якого відбувається виробництво товару зерновиробних та зернопереробних підприємств. Адже придбання та використання виробленої ними продукції не тільки забезпечує життя людині, а й робить його повноцінним, бо приносить в нього радість і насолоду.

В сучасній економіці лише адекватна конкретним ринкам товарна політика забезпечує досліджуваним підприємствам ефективний розвиток. При цьому товар пропонується в якості функції, що задовольняє певні людські потреби. Тому товар зерновиробних та зернопереробних підприємств повинен мати гарантії якості, безпеки та відповідати фізіологічним, естетичним, етичним, культурним та духовним запитам людей. Для виконання свого призначення – задовольняти потреби людини, товар повинен поєднувати набір властивостей, основні з яких наведені на рис. 1.

Узагальнення вказаних властивостей дозволяє виділити наступні положення. Перше стосується якісної сторони продукції, бо за законодавством якість зерна та продуктів його переробки характеризує сукупність споживчих властивостей зерна та продуктів його переробки, які відповідають вимогам державних стандартів, технічних умов, фітосанітарних і ветеринарно-санітарних норм та інших нормативних документів. Друге - стосується асортименту продукції. Бо спектр потреб людей в хлібі і хлібобулочних виробах надзвичайно широкий і постійно розширюється, об'єктивно зумовлюючи необхідність розширювати відповідний асортимент. Умовою товару, що сам себе продає, є можливість вибрати із сукупності товарних одиниць тієї, що споживача задовольняє найбільшою мірою. Це повинно спонукати господарюючі суб'єкти виробляти та продавати такий товарний набір, що є адекватним попиту та економічно вигідним. Тому стрижень товарної політики досліджуваних підприємств необхідно формувати через обґрунтування та впровадження на ринок власного товарного асортименту та товарної номенклатури. Третє – стосується умов маркетингових стандартів, дотримання яких дозволяє зерновиробним та зернопереробним підприємствам здійснювати продаж продукції.

Рис. 1. Основні властивості продукції зерновиробних та зернопереробних підприємств

Будучи покликаний задовольняти потреби споживачів, товар пропонується на ринку з метою привернення до нього уваги, придбання та використання. Товар виступає основою маркетингу, бо його відсутність робить непотрібними, а інколи навіть безглуздими, проведення інших маркетингових заходів. Крім цього, виготовлений товар може в такій мірі відповідати уподобанням споживача, що зусиль всього комплексу маркетингу не потрібно – товар ніби продає себе сам.

Світова й вітчизняна підприємницька практика засвідчує, що на ринку панують підприємства, товарам яких віддають перевагу споживачі. Саме товарному виробництву повинна підпорядковуватися основна увага менеджерів та спеціалістів зерновиробних та зернопереробних підприємств.

Друга особливість сучасного управління інноваційним розвитком зерновиробних та зернопереробних підприємств взаємопов'язана із першою і полягає в наявності в достатній мірі сформованого правового поля, що безпосередньо обслуговує національне зернове господарство. Виробничо-господарська діяльність останнього базується на Конституції

України [1], Законах України “Про зерно та ринок зерна в Україні” [2], “Про інноваційну діяльність” [3], “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” [4], “Про державний матеріальний резерв” [5], “Про держані цільові програми” [6], “Про державну підтримку сільського господарства України” [7], “Про закупівлю товарів, робіт і послуг за держані кошти” [8], “Про зовнішньоекономічну діяльність” [9], “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” [10] та інших постановках Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України, нормативно-правових актах міністерств та відомств країни, регіональних програмах та розпорядчих регламентах структур місцевого самоврядування в частині розвитку зернового господарства та селекції сільськогосподарських культур у ланках первинного насінництва.

Так, Законом України “Про зерно та ринок зерна в Україні” чітко визначено, що зерно - плоди зернових, зернобобових та олійних культур, які використовуються для харчових, насінневих, кормових та технічних цілей; зерно продовольче - зерно, що використовується для переробки та виготовлення харчо-

вих продуктів; зерно технічного призначення - зерно, що призначене для промислової переробки на інші продукти (спирт, крохмаль, медичні препарати тощо); зерно фуражне - зерно групи фуражних та інших зернових культур, призначене для годівлі худоби та птиці у вигляді комбікормів, дерті тощо; продукти переробки зерна - борошно, крупа, хлібобулочні і макаронні вироби, комбікорм, побічні продукти переробки зерна.

Доповнення, уточнення та зміни законодавства й нормативно-правових актів різних управлінських рівнів свідчать про постійний розвиток правового поля щодо функціонування зернового господарства країни. У проекті закону “Про хліб та хлібобулочні вироби”, внесеного депутатами на розгляд у Верховну Раду України, зазначається, що хліб та хлібобулочні вироби – це харчові продукти, що випікаються з борошна, води, дріжджів, солі та іншої сировини, необхідної для їх виготовлення та дозволеної для хлібопечення у встановленому порядку. Корективи щодо виробництва і продажу зернової продукції та продуктів її харчової промислової переробки вносяться в щорічні державні бюджети та регіональні програми.

Третя особливість сучасного управління інноваційним розвитком зерновиробних та зернопереробних підприємств полягає в тому, що зерно та продукти його промислової переробки слугують економічною основою розвитку відповідних господарюючих суб'єктів, національного аграрного сектора та агропромислового комплексу, а також забезпечують грошові надходження до державного бюджету, формують умови для позитивного сальдо в зовнішньоекономічній діяльності країни. Адже виробництво продовольства не може призупинитися чи припинитися, бо найбільш небезпечним із існуючих ризиків є ризик масової загибелі населення від голоду чи зниження до небезпечного рівня здоров'я нації через неповноцінне харчування. Це означає, що виробництво продовольства і продовольча безпека виступають в якості абсолютного пріоритету в соціально-економічному розвитку всього світу і окремої країни. Таким чином, як внутрішній ринок України, так і світовий ринок забезпечують постійний попит на продовольчу продукцію, в якій зерно та продукти його промислової переробки займають домінуюче положення, гарантуючи тим самим стабільні грошові надходження зерновиробним та зернопереробним підприємствам.

Четверта особливість сучасного управління інноваційним розвитком зерновиробних та зернопереробних підприємств ґрунтується на тому, що їх функціонування підпорядковується загальним правилам ринкової економіки, які насамперед вимагають отримання прибутку від здійснюваної виробничо-господарської діяльності. Здійснювані для цього організаційно-економічні заходи з боку господарюючих суб'єктів повинні підтримуватися регуляторною державною політикою, в тому числі бюджетною, фінансово-кредитною, ціновою. Особливої уваги заслуговує удосконалення оподаткування, що стимулює сільськогосподарські та переробні підприємства до нарощування обсягів реалізації

продукції та доходів, високоефективного ведення аграрного підприємництва.

Проблеми з формування ефективного механізму оподаткування, страхування та кредитування сільськогосподарських підприємств та АПК в цілому досить широко представлені в наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Вони безпосередньо торкаються зерновиробних та зернопереробних підприємств як представників сільського господарства та агропромислового комплексу.

Поділяємо точку зору професора Кучеренка В.Р., який зазначає, якщо підприємства не стануть ефективними в своїй господарській діяльності, то макроекономічна реформа не приведе до трансформації економіки взагалі та відновлення економічного зростання в країні. Тобто, макроекономічні зміни покликані насамперед забезпечити прибуткове функціонування підприємств секторів господарського комплексу, що буде виступати певним знаком вдалих економічних трансформацій.

Необхідність високоефективного функціонування підприємств зумовлена тим, що наявність власних фінансових ресурсів дозволяє господарюючим суб'єктам проводити стабільну інноваційну політику. Так, розкриваючи проблему інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств харчової промисловості, слід зазначити, що основними джерелами фінансування науково-дослідних та конструкторських робіт промислових підприємств в Україні є власні кошти суб'єктів господарювання (можуть виступати у вигляді прибутку, який залишився у розпорядженні підприємства та амортизаційних відрахувань). Їх частка у загальних витратах на інноваційну діяльність зросла з 60,6 % у 2008 р. до 65 % у 2009 р. Крім того, до власних фінансових ресурсів відносяться кошти, що виникають при реалізації надлишкових активів підприємства, інноваційної продукції, що користується попитом. Проте і реалізація надлишкових активів підприємства, і інноваційна продукція, що користується попитом, призначені нарощувати прибуток підприємства, який служить фінансовою основою інноваційної діяльності. Бо обмежені державні і місцеві бюджетні кошти не дозволяють здійснювати фінансову підтримку інноваційної діяльності підприємств на належному рівні, як це передбачається законодавством України.

П'ята особливість сучасного управління інноваційним розвитком зерновиробних та зернопереробних підприємств ґрунтується на тому, що економіка України знаходиться на етапі становлення і утвердження ринкових засад. Транзитивний характер економіки відбивається на веденні бізнесу в силу значного числа динамічних змін та відсутності стійких макроекономічних та мікроекономічних умов для підприємництва. Попередні наукові дослідження засвідчили, що трансформаційний процес в Україні досить складний і різноплановий: з одного боку, економічні реформи в країнах колишнього Союзу і відповідні їм зміни у структурах управління значно впливають через розрив міждержавних традиційних виробничо-господарських зв'язків на формування економічних відносин в Україні, з другого –

політичні реалії країни висувають свої вимоги до змін в національному економічному балансі. Крім того, трансформаційний процес передбачає не лише економічну реформу. Він пов'язаний із широким спектром перетворень – проведенням адміністративної реформи, інституційними змінами у фінансовій системі, трансформацією структури виробництва, реорганізацією невиробничої сфери і системи соціального забезпечення.

Шоста особливість сучасного управління інноваційним розвитком зерновиробних та зернопереробних підприємств полягає в тому, що даний управлінський процес пов'язаний зі значними ризиками. Проведені дослідження проблем удосконалення управління ризиками в аграрному секторі економіки виявляють існуючу низку суперечностей щодо страхування сільського господарства. Проте зазначені характерні риси управління виходять за межі страхування. Адже інструменти страхування, якими виступають відповідні умови процесу страхування, страхова вартість, страхова сума, страхове покриття, франшиза, страховий тариф, страхова премія, часові обмеження та визначення не відбивають всього спектру управлінської специфіки в цілому, і в сфері інноваційної діяльності зокрема, на що звертають увагу більшість науковців країни.

Управлінський процес має власні відмінності в силу специфіки впливу на соціально-економічний об'єкт, основою виробничо-господарської діяльності якого виступає людина. Висвітленню проблем управління як впливу на людей з метою вирішення суб'єктом управління конкретних завдань приділено достатньо уваги науковців і практиків.

Так, цілком логічним постає підхід першого віце-президента Всеукраїнського союзу сприяння інвестицій та інновацій в економіку України професора Федоренка В.Г., який зазначає, що з розвитком продуктивних сил і виробничих відносин, концентрацією виробництва, поширенням ринкових відносин на більшість суспільних процесів значення управління суттєво збільшується, а управління розділяється, спеціалізується. Притаманні ринковим відносинам ризик і невизначеність, нестабільність рівноваги ринкової кон'юнктури стимулюють постійний пошук організаційно-управлінських

новацій. Тобто, інноваційний характер управління в даному разі стосується організаційних функцій та їх прикладного використання в менеджменті.

Сьома особливість сучасного управління інноваційним розвитком зерновиробних та зернопереробних підприємств полягає в тому, що даний (управлінський) процес вимагає використання всієї системи маркетингових заходів як вихідної умови ефективної ринкової діяльності досліджуваних господарюючих суб'єктів. Здійснення ними інноваційної політики передбачає постійне оновлення товарів, яке проводиться згідно виявлених потреб ринку.

Восьма особливість сучасного управління інноваційним розвитком зерновиробних та зернопереробних підприємств полягає в необхідності збереження оточуючого природного середовища при нарощуванні обсягів виробництва та підвищення якості продукції. При цьому, вимоги до збереження природного довкілля висуваються як по відношенню до продукції, так і по відношенню до його виробництва, зберігання, транспортування, промислової переробки та використання.

Актуалізація інноваційного розвитку зернового господарства та збереження довкілля посилюється в зв'язку з необхідністю нарощування обсягів виробництва продукції, що збільшує втручання людини в дію природних законів та посилює вплив антропогенного фактора на землю, рослинний та тваринний світ. Цей процес є постійним, бо людина з моменту своєї появи в природі пристосовує її до своїх потреб. Задоволення останніх у зростаючому масштабі спричинює появу більш жорстких вимог до збереження природного середовища, що відбивається на побудові відповідної системи управління інноваціями в зерновиробних та зернопереробних підприємствах.

Висновки. Наведені особливості сучасного управління інноваційним розвитком зерновиробних та зернопереробних підприємств відбивають дію сукупності поточних чинників макроекономічного та мікроекономічного характеру, мають різну часову тривалість та відбивають специфіку власного прояву стосовно конкретних умов ведення виробничо-господарюючої діяльності кожного ринкового суб'єкта.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституції України // Відом. Верховної Ради України. – 1996.- № 30. Ст. 141
2. Закон України «Про зерно та ринок зерна в Україні» // Відом. Верховної Ради України. – 2002. - № 35. Ст. 258
3. Закон України «Про інноваційну діяльність» // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 36. - Ст. 266
4. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» // Відом. Верховної Ради України. – 2003. - № 433-IV
5. Закон України «Про державний матеріальний резерв» // Відом. Верховної Ради України. – 2004. - N 33-34. - Ст. 403
6. Закон України «Про державні цільові програми» // Відом. Верховної Ради України. – 2004. - N 25. - Ст. 352
7. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» // Відом. Верховної Ради України. – 2004. - N 49. - Ст. 527
8. Закон України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти» // Відом. Верховної Ради України. – 2008. - № 666. - Ст. 291

9. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” // Відом. Верховної Ради України. – 2007. - N 3. - Ст. 29
10. Закон України “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” // Відом. Верховної Ради України. – 2009. - № 27. - Ст. 349

УДК 658.01: [338.45:663/664]

КОКОДЕЙ Т.А., канд. экон. наук, доцент
Севастопольский национальный технический университет

ПЛАНИРОВАНИЕ МНОГОКОМПОНЕНТНОЙ СТРАТЕГИИ ПРЕДПРИЯТИЯ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

В статье предложены методические положения по планированию оптимальной многокомпонентной стратегии предприятия пищевой промышленности на основе прогнозных сценариев паттернов поведения потребителя. Последние получены в результате комплексного количественно-качественного прогнозирования полициклической динамики среды.

Ключевые слова: многокомпонентная стратегия, предприятие пищевой промышленности, паттерн поведения потребителя.

The article suggests methodical planning of the optimal multi-component strategy for a food company based on the forecast of the consumer behavior patterns. The latter are obtained as a result of complex quantitative and qualitative projecting of the polycyclic environmental dynamics.

Keywords: multi-component strategy, food company, pattern of consumer behavior.

Введение. Кардинально усложняющаяся, хаотическая и неопределённая среда и ожидаемый потенциал её будущих изменений объясняют необходимость эффективного реагирования на них предприятия пищевой промышленности посредством формирования оптимального набора стратегических альтернатив (или многокомпонентной стратегии). Значительное количество трудов отечественных и зарубежных авторов посвящено данной проблеме, в частности, работы Г. Минцберга [1], А. Томпсона [2], Г.И. Ансоффа [3], Д. Стейнера [4], П. Гордиенко [5] и других. Тем не менее, недостаточно освещён аспект формирования оптимального в заданных условиях среды набора стратегий предприятия пищевой промышленности.

Постановка задачи. Поэтому целью данного исследования является разработка методических положений по планированию оптимальной многокомпонентной стратегии предприятия пищевой промышленности на основе сценариев паттернов поведения потребителя, полученных с использованием комплексного количественно-качественного прогностического аппарата.

Результаты. Основной теоретической предпосылкой данного исследования является трактовка стратегии предприятия как интерактивно-упреждающей реакции на полициклическую изменчивость среды. А именно, предложенная Ю.В. Яковцом концепция общей полициклической динамики

развития среды обеспечивает интегрированное видение и возможность формализации множества средовых воздействий, выявляя взаимозависимые экономические, экологические, демографические, научно-технические, социально-политические циклы различных длин в структуре общей динамики среды [6].

Сформулируем основные методические положения по планированию оптимальной многокомпонентной стратегии предприятия пищевой промышленности.

Изначально осуществляется формулировка прогнозных значений паттернов (шаблонов) поведения потребителя на рынке продуктов питания, которые представляют собой систематически повторяющиеся последовательности действий покупателя.

Например, одним из существующих сегодня паттернов, характерных для высшего класса (1% населения), является $y_{1,(1980-2020)} = \omega$ [Статусное потребление престижных продуктов питания для достижения целей, не связанных с питанием (демонстрация успешности, подражание, соответствие ожиданиям, профессиональные цели и т.д.)]. В квадратных скобках [] указан соответствующий поведенческий процесс, разделённый “;” на этапы. О его многократной повторяемости в течение периода 1980-2011 гг. свидетельствует символ ω .

Данные поведенческие паттерны объясняют детерминированную составляющую динамики пове-